KIBRIS Şiir ve Sanat ATÖLYESİ
YIL 1 SAYI 20
15 Nisan 2021
15 GÜNLÜK EDEBİYAT & SANAT BÜLTENİ
Editör
Mehmet EKİCİ

OĞUZ ATA

Oğuz Ata soyundan çoğaldık büyüdük oğul
Kızıl Elma yolunda durmadan yürüdük oğul

Nice ateşlerden geçtik yalın kılıcımızla
Düşmanlara keder verdik dostu güldürdük oğul

Erenlerden gayret alıp nizam verdik âleme
Bozduk zulmün çarkını tersine döndürdük oğul

Zalime korkulu rüya mazluma umut olduk
Adaleti dört bir yana hakça götürdük oğul

Yesevî'nin közü ile nûr oldu Anadolu
Âşıklarla hû dedik tutuştuk ve söndük oğul

Bir zaman Selçukluyduk ve bir zaman Osmanlı
Çok şükür ki devletsiz düş daha görmedik oğul

Asırlarca hayat buldu devlet-i ebed-müddet
Her bir nakışını binbir emekle ördük oğul

Ve…Buhran çökünce ol mübarek devlet üstüne
Dostu düşmanı bildik hainleri gördük oğul

Üç kıtadan rücû ettik hepsi vatan toprağı
Uğruna şehitler verdik kefensiz gömdük oğul

Vatan dedik,bayrak dedik,din dedik, iman dedik
Tabur tabur, ordu ordu Hakka yürüdük oğul

Gün oldu Arap çölünde cehennemi yaşadık
Gün oldu Kafkas soğuğunda çokça üşüdük oğul

Arabistan, Trablusgarp,Balkanlarda vuruştuk
Türkün mübarek kanını cihatta döktük oğul

Yorulmadık,yılmadık,bir an bile usanmadık
Kutlu vatan toprağına gülerek düştük oğul

Bir zehirli rüzgâr esti yurdumuzun üstünde
Kendi içimizde bile kırka bölündük oğul

Kimimiz manda-himaye umarken sırtlanlardan
Kimimiz kurtuluşu Yunanlıda bulduk oğul

Methiye dizdi kimimiz ihaneti görmeden
Müslümanın katline fetvalar uydurduk oğul

Geldiler… Üç beş bin değil yüz binlerle geldiler
Kendi öz yurdumuzdan kovulduk sürüldük oğul

Günler geceler yaşadık işgal altında geçen
Yüreklerde öfkeyle mateme büründük oğul

Gökyüzünde kartaldık biz yeryüzünde bozkurttuk
Tâ ezelden hürriyete verilmiş sözdük oğul

Silah mühimmat noksanmış asker yorgunmuş ne gam
Göğsümüzde îman ile düğümü çözdük oğul

Üçlerden yedilerden kırklardan geldi medet
Silkinip ayağa kalktık zulme direndik oğul

"Ya devlet başa ya kuzgun leşe" dedik atıldık
İstiklâle kastedene aman vermedik oğul

Yüz binlerce şehit verdik kurtuluş hevesiyle
Asker sivil ayrılmadan candan vazgeçtik oğul

Millet kıyâma kalktı; yaşlı genç kadın kız kızan
Birlikte cepheye koştuk vurduk vuruştuk oğul

Yedi düvel bir kez daha gördü Türk'ün gücünü
Türkiye'nin sınırını son defa çizdik oğul

Dalgalansın şanlı bayrak hiçbir kaygı çekmeden
Bedeli kanla verdik dünyayla ödeştik oğul

Asalet kanımızda var başka söze gerek yok
Her asırda beklenendik Türk oğlu Türk'tük oğul

Turan BORANOĞLU

Sone 9

-aaaa-şşşş-kkkk-

Dün yine yüreğimde sabahladın geceyi
Gözkapaklarımda hep telaşla koşuşturdun
Kara kışta aç kalan düşlerimi doyurdun
Tozpembeye boyadın solgun her düşünceyi

Dün yine yüreğimde sabahladın geceyi
Bu aşkın tüm yükünü benim sırtıma vurdun
Guguklu saatleri bir patlamaya kurdun
Sonunda parçaladın "aşk" denen tek heceyi

Dün yine yüreğimde sabahladın geceyi
Atmıştık kafamızdan her türlü çekinceyi
Bakla falına baktık; her şekli hayra yordun

Kayboldun fakat sonra sürdürdün oyununu
Bir masal aynasından çıkıp karşımda durdun
Bir mahcup lâle gibi sessiz eğdin boynunu

Hüseyin Avni CENGİZ

SİYAH GÖZLERİNE BENİ DE GÖTÜR

Daha dokunmadan kurudu irem
çöllere bir türlü yağamıyorum
yeni bir koşunun başlangıcında
biraz deprem sonrası
biraz şehir hülyası
bir kalp yangınından geriye kalan
siyah gözlerine beni de götür
artık bu yerlere sığamıyorum.

Pembe uçurtmalar yolladığından beri
sarardı tiryaki menekşeleri
sonbaharın tozlu kafeslerinde
sevgi turnaları yakalıyorum
turnalar gidiyor; ben kalıyorum
avareyim, asudeyim, yorgunum
bilmiyorum neden sana vurgunum

Erzurum garında banklar üstünde
uyku tutmuyor karanlıkları
yitik düşlerimi kovalıyorum
gölgeler gidiyor; ben kalıyorum.
Binbir türlü kokuyorsa yaylalar
siyah gözlerine beni de götür
baharın koynundan koparıp sana
ipek bir mendile sardığım yüreğimle
şehzade gülleri gönderiyorum
umutlar kalıyor; ben gidiyorum.

Bütün yelkenlileri, deniz fenerlerini
kaptanları sorgulayan
yanından geçen küheylanların
korku tufanına yakalandığı
siyah gözlerine beni de götür
güneş ülkesinden gelen yiğitler
benzeri olmayan bir dünya kursun
cellat, ayrılığın boynunu vursun.

Usul usul intizarı çürüten
bu hercai diken, bu çılgın arzu
sürüklüyor imkansız muştuların
eşiğine gönül vadilerini
bir ağaçtan düşen yapraklar gibi
düşüyorum tan yerine
ya topla yaralı kırlangıçları
ya da bu vefasız şarkıyı bitir
özgürlüğe giden tutsaklar gibi
siyah gözlerine beni de götür.

Nurullah GENÇ

Pes Etme

Gönül usandım elinden,
Beni derde salıyorsun.
Uzak kaldım hep sevginden,
Bak, ahımı alıyorsun.

Yoruldum, durmak istedim,
Geride kalmak istedim,
Bahtım döndürmek istedim,
Sen, rüyaya dalıyorsun.

Daldan dala salma beni,
Belalarda koyma beni,
Garip elde soyma beni,
Her güzele kalıyorsun.

Gel, bırak beni azat et,
İstersen ebedi naz et,
Yozcu'm pes etme sabır et,
Sen, ömrümü çalıyorsun.

Hakan YOZCU

ÖLÜM

Ve ölüm son nefesinde
Gülüyordu efendisine
Esrarengiz bir gecenin
Rüzgar uğultusuydu
Zifiri karanlık
Kendine buyruk
Terkedilmiş kadar suçlu
Ve ebedi inkar duygusuydu
Ölüm aralığına düşen
Mandal parçası gibi
Bir hiç
Tutamadığın öfkenin
Yüz karası soğuk duşu
İrkilirken yüreğin
Kendine itiraf ettiğin
Bir hiç kuyusunda
Beklediğim
Sen değildin
Yüz karası soğuk duşu
Dünya malı kadar
Konuşan kaç suçlu
Ölüyordu şimdi
Ve gitti gibi
Gidiyordu
Bitiyordu
Dünyanın derdi …..

Alper ÖZSAKINÇ

GELİNCİK

Akdeniz'de şafak düşünce suya
Aşkın bir cemresi aşikâr olur
Bir ada havası kuşatır beni
Ömrün bakiyesi bana kâr olur

Sensizken içtiğim bir fincan kahve
Bütün dertlerimin yoldaşı olur
Alışkanlıklarım terk etse beni
İhanetlerimin kardeşi olur

Gözlerinde sırlı bir cennetin var
Yüzüme bir baksan gün bayram olur
Kalbim rehineyken avuçlarında
Solan bu gelincik kime ram olur

Bu yeni hayatla barışsam bile
Sensizken her bir tel saçım ak olur
Hatıran yeniden yakmasın diye
Her neye dokunsam o yasak olur

Akdeniz'de şafak düşünce suya
Aşkın bir cemresi aşikâr olur
Bir ada havası kuşatır beni
Ömrün bakiyesi bana kâr olur

Mehmet EKİCİ

NAR

Nar hem birdir, hem bindir!
O senfonidir!
Uyumdur, ahenktir!

Nar olmuşsa tatlıdır; gülümsettir.
Ham ise ; yüzünüzü ekşitir !

Nar kandır!
Ateştir!

Hayattır o;
doğmak ve ölmektir!

Mis kokar buram buram,
çünkü cennettir!

Eee Cennet de
bolluktur,
berekettir!

Nardır bu ; alt üst yoktur,
çiçek çiçek şefkattir.

O
aslında
her dimağın
muhtaç olduğu
YÜREKTİR !

Olcay YILDIRIM

© Bu bültenin telif hakkı yoktur. Para ile satılmaz. Dijital ve basılı olarak çoğaltılabilir ve yayımlanabilir.

MONNA ROSA III
(PİŞMANLIK VE ÇİLELER)

Rüzgar eser, yağmur yağar, tilkiler üşür;
Bir odun parçası aydınlatır ocağı.
Anne ateşin önünde perişan,
Anne ateşin içinde hür...
Rüzgar eser, yağmur yağar, tilkiler üşür.

Yağmurlar sırtıyla sırtımın arasındadır;
Şarkılar dudaklarıyla dudaklarımın.
Bin parçaya böldü beni bir divane sır,
Sesi geliyor sesi günahkar çocukların;
Şarkılar dudaklarıyla dudaklarımın arasındadır.

Gönüller yanarak kavuşacaktı;
Yüzdeki ıstırap, çile ocağı,
Onun bu ocakta yanan toprağı,
Bir gece rüyamda avuçlarımı yaktı,
Gönüller yanarak kavuşacaktı.

Benim gözlerim yeşildir, onun gözleri kara;
Ben günah kadar beyazım, o tövbe kadar kara.

Annenin başı elleri arasında,
Parmağında aydınlık günlerden kalma yüzük.
Bir fotoğraf asılıdır duvarda:
Aynaya, geceye, maziye dönük,
Annenin başı elleri arasında,

Bir tüfeğin burnu havadadır,
Ateş almak üzredir, mermisiz.
Ben bir küçük kızım, ben bir deli kızım,
Siz beni ne anlarsınız siz!
Bir tüfek ateş almak üzredir, mermisiz...

Bir saman çöpüne tutunmuş kızların
Eteğini ben çektim.
Neyleyim göğsümü kara dağın sert rüzgarı doldurmuş,
Annemden ilk sütü Gülce'de içtim.
Ankara'ya, çatal dağa biz zindandan gün vurmuş:
Az kalsın yerine ben ölecektim
Bir saman çöpüne tutunmuş kızların...

Kediler halıları parçalıyor,
Kırmızı bir ışık düşüyor yere.
Annenin dizinde derman yok,
Annenin kafası iki parçadır.

Hükmedemiyor insan ruhuna ateş,
Rüzgar hükmedemiyor incecik perdelere;
Kediler halıları parçalıyor.

Ateşte sarı gül açan saksılar,
Kızarmış bir ekmek gibi duruyor;
Kulağıma garip sesler geliyor.
Kuş yumurtasından çıkan insanlar
Ahırda bir ata eğer vuruyor,
Kulağıma garip sesler geliyor.

Ben bir şarkı, ben bir tüyüm;
Ben Meryem'in yanağındaki tüyüm.
Beni bir azizin nefesi uçurur,
Kalbimde Allah'ın elleri durur.
Cici ayaklarım iplikle bağlı,
Ben onun sılası, kendimin gurbetiyim;
Ben bir azizin hasreti,
Ben Meryem'in yanağındaki tüyüm.

Benim gözlerim yeşildir, evet evet, onun gözleri kara;
Ben günah kadar beyazım, o tövbe kadar kara...

Ocak sönüyor, ateş kül oluyor.
Annenin saçları beyaz,
Anne saçlarını yoluyor.
Ateşin içinde gül açar, servi büyür, ardıç büyür,
çocuk büyür;
Ocak sönüyor, ateş kül oluyor,
Anne ruhunda ruhuma eğiliyor.

Yaralı kuş kanadını ısıtan
Bir güneş toprağı yarıp çıkacak.
Kadınlar sansa da yaşadığını,
Şarkısız kaldıkça yaşamayacak.
Kadınları şarkılar, geceler aydınlatır.
Kadınları şarkılar, akrepler aydınlatır.
Kadınları şarkılar, zehirler aydınlatır...

Artık ben gideceğim, ata eğer vuruyorlar.
Hatıralarımı birer birer yakacağım.
Entarimi parça parça edip
Zehirli kirpilere bırakacağım.
Beyaz bir kayanın üstüne çıkıp
Göğsüme siyah bir gül takacağım.
Batan güne doğru kurşunlar sıkıp
Kendimi boşluğa bırakacağım.
Ayaklarımın altından geçiyor bir deniz...
Ben bir küçük kızım, ben bir deli kızım,
Siz beni ne anlarsınız siz!
Artık ben gideceğim atım kişniyor;
Bir bebek mum istiyor, bir ölü şarkı istiyor,
Ayaklarımın altından geçiyor bir deniz, bir deniz;

Beni onun gözleri çağırıyor, duramam duramam.
Benim gözlerim yeşildir, ah, onun gözleri kara;
Ben günah kadar beyazım, o tövbe kadar kara...

Sezai KARAKOÇ
1952, Güz

ÇOBAN ÇEŞMESİ

Derinden derine ırmaklar ağlar,
Uzaktan uzağa çoban çeşmesi,
Ey suyun sesinden anlıyan bağlar,
Ne söyler şu dağa çoban çeşmesi.

Göynünü Şirin'in aşkı sarınca
Yol almış hayatın ufuklarınca,
O hızla dağları Ferhat yarınca
Başlamış akmağa çoban çeşmesi

O zaman başından aşkındı derdi,
Mermeri oyardı, taşı delerdi.
Kaç yanık yolcuya soğuk su verdi.
Değdi kaç dudağa çoban çeşmesi.

Vefasız Aslı'ya yol gösteren bu,
Kerem'in sazına cevap veren bu,
Kuruyan gözlere yaş gönderen bu...
Sızmadı toprağa çoban çeşmesi.

Leyla gelin oldu, Mecnun mezarda,
Bir susuz yolcu yok şimdi dağlarda,
Ateşten kızaran bir gül arar da,
Gezer bağdan bağa çoban çeşmesi,

Ne şair yaş döker, ne aşık ağlar,
Tarihe karıştı eski sevdalar.
Beyhude seslenir, beyhude çağlar,
Bir sola, bir sağa çoban çeşmesi...

Faruk Nafiz ÇAMLIBEL

ELVEDA DİYEMEDİK

Yıldızsız bir geceydi
Bir dağ çiçeği gibi şimdiden hasretteydim
sürgündüm çok uzaklardaydım,
Ve gözlerindi sürgün sebebim..
Çok çabuk çekildin hayatımdan
Kaderle el eleydin,
Bense kederle sarhoş...
Yarım kalmıştı hikayemiz
Göçmen kuşları gibi gelip geçtin bu şehirden
Belkide hayatımdan
Duymadın haykırışımı, acılarımı,
Benimsin sanmıştım uçtun avuçlarımdan
Tutamadım, gitmede diyemedim
Olamadın bir yıldızın kayışı kadar hayatımda
Zaman çok kısaydı bizim için
Yetmedi gözlerimizden yaşı silecek kadar
Ne de elveda diyebilecek kadar…

Abdülhak Hamit Tarhan

KEKEME

ah, ölmek mi, öğrenmek mi,
ebediyen susarak, konuşmayı seninle;
otların, rüzgarların,
taşların ve yağmurların her telde,
her makamda falsosuz,
gürül gürül konuştukları dili? ...

susmak... susarak unutturmak
boşboğaz sözcüklere,
kekeme mabeyncilere,
gündelik ayinlerin,
aklın öğrettiklerini.

ve şeylere geri vermek,
şeylere... aynalara, yüzlere
bütün bildiklerimizi.

Cahit KOYTAK

AYRILIK HEDİYESİ

Şimdi saat sensizin ertesi
Yıldız dolmuş gökyüzü ayaydın
Avutulmuş çocuklar çoktan sustu
Bir ben kaldım bir ben kaldım
Tenhasında gecenin avutulmamış ben
Şimdi gözlerime ağlamayı öğrettin ki bu yaşlar
Utangaç boynunun kolyesi olsun
Buda benim sana buda benim sana ayrılırken hediyem olsun
Soytarılık etmeden güldürebilmek seni
Ekmek çalmadan
Doyurabilmek ve haksızlık etmeden doğan güneşe bütün
Aydınlıları içine süzebilmek gibi mülteci isteklerim oldu
Arasıra biliyorsun
Şimdi iyi niyetlerimi bir bir
Yargılayıp asıyorum
Bu son olsun bu son olsun
Şimdi saat yokluğun belası
Sensiz gelen sabaha günaydın
İşi gücü olanlar çoktan gittiler
Bir ben kaldım bir ben kaldım
Voltasında gecenin hiç uyumamış ben
Şimdi gözlerime ağlamayı öğrettin ki bu yaşlar
Utangaç boynunun kolyesi olsun
Buda benim sana buda benim sana ayrılırken hediyem olsun
Kafamı duvara vurmadan tanıyabilmek seni
Beyninin içindekileri anlayabilmek ve yitirmeden yüzündeki
anlık
Tebessümü
Bütün saatleri öylece dondurabilmek için
Çıldırasıya parladım kendimi lanet olsun
Artık sigarayı üç pakete çıkardım günde
Olsun güzelim olsun ne olacaksa olsun

Yusuf HAYALOĞLU

BEYİT

Kırk sekiz yıl şu akan gönlümde pâyân aradım,
Köpüren duygulara sâhil-i hicrân aradım...

BEYİT

Altmışından sonra reftarınla çoşturdun beni,
Zerreyim ben, sen güneşlerle konuşturdun beni.

Neyzen Tevfik

SİMURG'UN HİKAYESİ 9
(ANKA)

Anka kelimesi İbranice anak kelimesinden türemiştir. Anak, isim olarakgerdanlık, uzun boyunlu dev anlamlarına, fiil olarak ise gerdanlıktakmak, boğmak, boğazı sıkmak anlamlarına gelir, Anka; uzun boyunlu,ismi olup cismi olmayan büyük bir kuştur. Simurg, Zümrüd ü anka adlarıyla da bilinir. Cennet kuşuna benzer yeşil bir kuş olduğu için bu ad verilmiştir.Bu adların dışında Anka, Semender, Devlet Kuşu, Phoenix,Tuğrul, Hümâ adlarıyla da bilinir.
İslâm tasavvuf ve edebiyatlarında Anka'ya verilen, bazı kaynaklarda "yutucu, yok edici"şeklinde de yorumlanan muğrib "gurub eden, uzaklaşan, gözden kaybolan"sıfatı bu efsanevî kuşun gözle görülmeyişiyle ilgilidir. Çok yüksekten uçtuğu yolundaki inanç da bundan kaynaklanmaktadır. Bu özellikleriyle Anka'nın dünyanın en iri, en yüksekten uçan ve havada en fazla kalabilen (200 gün) kuşu "albatros" arasında bir benzerlik aramak mümkündür.Anka Hint mitolojisindeki Garuda gibi "kuşlar padişahı"dır. Bazı efsanelerdede yine onun gibi Kaf dağından başka denizin ortasında ulu bir ağacın tepesinde de oturur. Yüzü insan yüzüne benzer, boynu uzun, tüyleri renk renktir. Kendisinde her hayvandan bir alâmet bulunduğu ya da vücudunda otuz kuşun renk ve alâmeti olduğu, bu nedenle İranlıların Anka'ya Sirenk, Simurg dedikleri söylenir.Kırmızı ve altın renkli, uzun tüylü, güzel sesli ve erkektir. Bir rivayete göre dişidir. Tanrı sonra buna bir erkek yaratmıştır. Musa peygamber zamanında meydana gelen bu kuş, çoğalıp Necid ve Hicaz taraflarına yayılmıştır. Mısır'lıların efsane olarak anlattıklarına göre Anka, kartal büyüklüğünde bir hayvan olup boynunun tüyleri altın gibi sarı ve kuyruğu beyaz ile karışık pembe renkli ve güzel gözlüdür. Gözle görülmeyecek kadar yüksekte uçan ve Kaf dağının tepesinde yatan Anka'-nın ölümü ve doğumuyla ilgili çeşitli rivayetler vardır. İran destanlarında Simurg adıyla anılan Anka, Firdevsi'nin ''Şehname''sinde Zâl'i yetiştiren ve oğlu Rüstem'e yardım eden kuş olarak bilinir.Ayrıca İran mitolojisinde Anka, Rüstem'in cerrahı, babası Zâl'in dadısı olarak da anlatılır. İslâm mitolojisinde ise, Anka kuşların padişahı olarak anılır. Hz.Musa zamanında yaratılmış, Hicaz'a gitmiş, Hz. Süleyman'ın meclisinde bulunmuştur. Kısas-ı Enbiya'nın Hz. Süleyman'la ilgili bölümünde de"Anka Kuşunun Öyküsü" adlı bir öykü yer almakta olup bu öyküde Anka ile Hz. Süleyman arasında geçen olaylar anlatılmaktadır. Ayrıca rivayetlere göre Anka Hz. Zülkarneyn ile Kaf dağında görüşmüştür. Arapça'da Anka, Farsça'da Simurg adı verilen; Türkçe'de ise, bu iki isimle ya da bu iki ismin birleşmesinden meydana gelen Zümrüd ü anka (Simurg u Anka) adıyla anılmaktadır.

-ALINTI-

KİTAP OKUMA NOTLARI

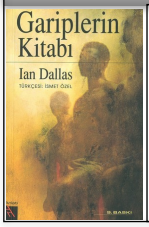

GARİPLERİN KİTABI
Abdulkadir Es-Sufi (Ian Dallas)

1930 yılında İskoçya'da doğdu. Şazeliyye tarikatı (Darkaviyye kolu) şeyhi ve Dünya Murabıtun Hareketi kurucusudur; İslam, tasavvuf ve siyaset teorisi üzerine birçok kitabın yazarıdır. 1967'de İslam'ı kabul etmeden önce oyun yazarı ve aktördü. İhtidasından beri İslam'ı tebliğ etmektedir ve dünyanın birçok ülkesinde öğrencileri vardır. Yazma faaliyetlerine devam eden Es-Sufi'nin güncel olaylar hakkında ve dünyanın farklı yerlerindeki Müslümanları etkileyen konular hakkındaki yorumları web sitesinde yayınlanmaktadır.

- Bir uzun sessizlikten sonra, Si Hamud elini kolumun üstüne koydu ve konuştu:
"Kıyametin nasıl kopacağına dair bir hikâye anlatılır. Dünyanın muazzam kalabalığı gırtlağına kadar cehalete, şiddete ve cinnete gömülmüştür. Kocaman milyonluk şehirlerden birinde iki halsiz, ihtiyar kadın, unutulmuş, canlı cenazeye dönmüş görünüşleriyle bir köşeye büzülmüş ve bu bitip tükenmek bilmeyen korkunç sahneleri gözlemektedir. Kadınlardan biri ötekine döner ve şöyle der, "Felaket, şunlara bak. Herbirimize bir bak. Hiçbir şey anladığım yok. Nedendir? Bu büyük âlem neden, bu dünya, bu milyonlarca insan böyle aşağılık halde? Anlamı ne bunun? Bir bilen oldu mu hiç?"
- "Bir uzun sessizlikten sonra, öbür kadın elini arkadaşının kolu üstüne koydu, şöyle dedi: "Hatırlıyorum, henüz genç bir kızken, uzun, çok uzun zaman önce, dilenen bir garip adam gelmişti şehrimize. Bizim gibi paçavralar İçindeydi ve sivri bir külah vardı başında. Hâlâ hatırlıyorum elini kolumun üstüne koyduğu zaman gözlerinde doğan sükûneti, o anda bana şöyle fısıldamıştı. Lâ ilahe İllallah."
- Gidiyorum bugün. Kütüphaneyi, evimi, dostlarımı, yaşadığım şehri terkediyorum. Nereye gittiğimi bilmiyorum, işin tuhafı, kütüphaneyi bir kitap bulmak amacıyla terkediyorum. Bana bu arayışta yol gösterecek olan tek şey benden önceki kütüphanecinin defteri. Defterin sahibinden de bir şey öğrenemeyeceğim, çünkü burada değil onun ortadan kayboluşu beni, onun bulduğunu bulmaya eğer gerçekten bulu* nacak bir şey varsa zorlayan şeydir. Kitabı bulduysa, kuşku yok ki onu kütüphaneye getirmeyi gerekli görmemiştir. Doğrusu onun böyle yapması, garip görüşleri hesaba katılacak olursa şaşırtıcı değil. Zaten beni yönünü izini bilmediğim böyle bir yolculuğa çıkmaya kışkırtan da ve hâlâ hayret içinde kalmama sebep olan da onun garip görüşleridir. Kararımı içine düştüğüm bu hayret sonucunda verdim. İşte o anda, içimdeki belirsizliğe eğilim duyarak ve o belirsizliğe teslim olarak benden Önceki kütüphaneciye derin bir sevgi duydum.
- Yola çıkmadan Önce bu kısa gözlemleri kaleme aldığım şu sıra, bana öyle geliyor ki bu giriştiğim yolculuk, bilgi merkezi dedikleri yerden dünyanın çöllerine açılan, bana rahat yüzü göstermeyecek bir çok yolculuklar zincirinin yalnızca bir başlangıcıdır.

ATALAR SÖZÜ El yarası geçer, dil yarası geçmez.

garip LUGATÇE
Kimsesiz, zavallı. Yabancı, gurbette yaşayan, elgin.
Yadırganan, anlaşılmamış, gizli yönleri olan, yabansı, tuhaf.
Dokunaklı, hüzün veren. Şaşılacak bir şey karşısında söylenir.

© Bu bültenin telif hakkı yoktur. Para ile satılmaz. Dijital ve basılı olarak çoğaltılabilir ve yayımlanabilir.

HİKÂYECİ

HERMANN HESSE

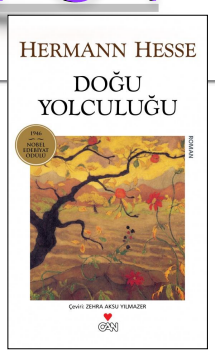

Doğu Yolculuğu, yalnızca Hermann Hesse'nin değil, Alman dilinin de en güzel, en şiirsel anlatılarından biri. Hermann Hesse'nin, ilkgençlik yıllarından beri hayranı olduğu Doğu ve Doğu felsefesi, mistisizmi ve hayat görüşü, onun pek çok kitabının temelini oluşturmuştur.

'Doğu'ya yolculuk ediyorduk, ama Ortaçağ'a, ya da Altın Çağ'a da yolculuk ediyorduk. İtalya'dan, ya da İsviçre'den geçiyorduk, ama bazen de geceyi onuncu yüzyılda geçiriyor, atalarımıza, ya da perilere konuk oluyorduk. Tek başına kaldığım zamanlarda kendi geçmişimden mekânlarla ve insanlarla sık sık karşılaştım, eski nişanlımla Ren'in yukarılarındaki orman kenarında dolaştım. Sonra herhangi bir vadide grubuma yeniden katıldığımda, Cemiyet şarkılarını dinleyip liderler çadırının karşısına kamp kurduğumda anlıyordum ki çocukluğuma yaptığım gezinti, ya da Sanço'yla at binmem de bu yolculuğun bir parçasıydı; çünkü bizim tek hedefimiz Doğu'ya varmak değildi, daha doğrusu bizim Doğu'muz salt bir ülke, ya da coğrafi bir yer değil, ruhun yurdu ve gençliğiydi, hem her yerdi hem de hiçbir yer, tüm zamanların yekvücut olmasıydı."

I

Böylesine Önemli bir ayrıcalığa layık görüldüğüm, 'Cemiyet'in bir üyesi olma şansına eriştiğim için, o sıralarda mucizevi bir göktaşı gibi parlayıveren ama sonra yine aynı biçimde çabucak unutulan, evet, hatta saygınlığını yitiren o eşsiz yolculuğa katı la bildiği m için, bu inanılmaz yolculuğun öyküsünü kısaca anlatma cesaretinde bulunmaya karar verdim: Böyle bir yolculuğa çıkmaya, Huon'un ve Çılgın Roland'm döneminden büyük savaştan sonraki kasvetli, umutsuz, yine de verimli dönemimize kadar kimse cesaret edememiştir. Denememin zorlukları konusunda yanıldığımı sanmıyorum: Zorluklar çok büyük, üstelik yalnızca kişisel oldukları da söylenemez, ki öyle olsaydı bile bunlar da yeterince büyük olurdu zaten. Çünkü yolculuk döneminden kalma tek bir andaca, belge ya da günlüğe artık sahip olmamam bir yana, o zamandan bu yana büyük talihsizlikler, hastalıklar ve felaketlerle geçen o zor yıllarda anılarımın büyük bölümünü de yitirdim; kaderin silleleriyle, cesaretimin hep yeni baştan kırılmasıyla hem belleğimin kendisi, hem de eskiden onca sadık olan belleğime duyduğum güven utanılacak Ölçüde zayıfladı. Fakat tümüyle kişisel olan bu sıkıntılar bir yana, bir zamanlar ettiğim Cemiyet yemini de elimi kolumu bağlıyor; gerçi bu yemin beni kişisel deneyimlerimi anlatmakta tümüyle serbest bırakıyor ama Cemiyet'in kendi sırlarıyla ilgili her tür ifşaatı yasaklıyor. Cemiyet uzun zamandan beri ortadan kalkmışa benzese de, hiçbir üyesiyle bir daha karşılaşmamışsam da, dünyada bana yeminimi bozduracak hiçbir cazibe, hiçbir tehdit yoktur. Tam tersine: Bugün ya da yarın bir savaş mahkemesine çıkartılıp ya öldürülmek ya da Cemiyet'in sırlarını ele vermek arasında bir seçim yapmaya zorlan sam, ah nasıl da sevinçten uçarak kanıtlardım yemine olan sadakatimi!

Bu arada şunu da belirtmek gerekir: Kont Kayserhng'in gezi günlüğünden sonra pek çok kitap yayınlandı, bunların yazarları, kısmen bilmeden, kısmen de bile isteye, Cemiyet Kardeşleri oldukları ve Doğu Yolculuğu'na katıldıkları izlenimini yarattılar. Hatta Ossendowski'nin macera dolu gezi yazıları bile zaman zaman bu onur verici kuşkuyu uyandırabildi. Ama bütün bu yazarların ne Cemiyet'le ne de bizim Doğu Yolculuğumuzla en ufak bir ilgisi var, varsa da bu ilgi, küçük pietist tarikatlardaki vaizlerin, özel bir ayrıcalık ve üyelik bekledikleri Havariler ve Kutsal Ruh'la olan ilgilerinden öteye gitmez. Kont Kayserling dünyanın çevresini gemiyle konfor içinde dolaşmış, Ossendovvski betimlediği ülkeleri gerçekten de gezmiş olabilir ama onların yolculukları birer mucize değildi, yeni bölgeler de keşfetmediler; oysa bizim Doğu Yolculuğumuz, günümüzün sıradan yolculuklarında kullanılan tüm beylik araçlara, trenlere, buharlı gemilere, telgraf, otomobil, uçak ve benzeri şeylere sırt çevrildiği için, bazı etapları gerçekten de kahramanca ve büyülü bir boyut kazanmıştır Dünya Savaşı'ndan hemen sonraydı ve özellikle de yenik halkların düşüncesine olağanüstü bir gerçekdışılık hâkim olmuş, bir gerçeküstülük eğilimi baş göstermişti, ne var ki sınırların gerçekten ortadan kalkması, müstakbel bir psikokrasi diyarına adım atılması pek az noktada başarılmıştı. O zamanlar Büyük Albertus önderliğinde Ay Denizi'nden Magosa'ya yaptığımız yolculuk ya da Zipangu'nun on iki fersah ötesindeki Kelebek Adası'nı keşfimiz ya da Rüdiger'in mezarı başında düzenlenen yüce Cemiyet töreni bütün bunlar çağımız ve bölgemiz insanlarına yalnızca bir kez nasip olan büyük başarı ve yaşantılardır.

Görüyorum ki. raporumun önündeki en büyük engellerden biriyle daha şimdiden karşılaştım bile. Cemiyet sırlarını okura açmama izin verileseydi, okurun eylemlerimizin gerçekleştiği düzlemi, ait oldukları ruhsal yaşantı katmanını anlaması nispeten daha kolay olurdu. Oysa şimdi birçok şey, belki de her şey okura inanılmaz, kavranılmaz gelecek. Ne ki, paradoks olana tekrar tekrar cesaret etmek, imkânsızı hep yeni baştan denemek gerekiyor. Bir keresinde şunları söyleyen Doğulu bilge dostumuz Siddhartha'yla hemfikirim: "Sözcükler gizli anlama iyi gelmez, her şeyi hemen biraz farklılaştırır, biraz çarpıtır, biraz budalalaştırırlar olsun, bu da iyi, bir insanın hazinesinin ve bilgeliğinin bir başkasına budalalık gibi görünmesine de razıyım ben." Cemiyetimizin üyeleri ve tarih yazarları bu zorluğu yüzyıllar öncesinden görmüş, buna cesurca karşı koymuşlardır; aralarından biri, en büyüklerinden biri, bunu ölümsüz bir şiirinde şöyle dile getirir:

Öyle şeyler görür ki uzaklara giden biri, Gerçeklik sandığı şeyden çok uzaktır. Yurdunda anlattığında sonra bunları. Çoğunlukla yalancıya çıkar adı. Dikkafalı halk inanmaz ona, Görme m işse, açıkça hissetmemişse. Tahmin ederim ki, toylar da, Şarkıma pek inanmayacaktır.

Nitekim, bir zamanlar binlerce kişiyi kendinden geçirip esrikleştiren yolculuğumuzun bugün kamuoyunda unutulmakla kalmayıp belleklerde gerçek bir tabu haline gelmesinin nedeni de bu 'toyluk'. Ancak, tarih de benzeri örneklerle dolu. Bana öyle geliyor ki, dünya tarihi, insanların en şiddetli, en kör arzusu olan unutma arzusunu yansıtan bir resimli kitaptan başka bir şey değil. Her yeni kuşak bir önceki kuşağın en önemsediği şeyleri yasaklarla, susup geçiştirmelerle, alaylarla yok etmiyor mu? Yıllarca süren büyük, dehşet verici bir savaşın bütün halklar tarafından yıllar yılı unutulduğunu, inkâr edildiğini, bastırıldığını ve sanki sihirle yok edildiğini ve şimdi azıcık dinlenip kendine gelen bu halkların, birkaç yıl önceki budalalıklarını ve acılarını sürükleyici savaş romanlarıyla anımsamaya çalıştıklarını görmüyor muyuz? Cemiyetimizin bugün unutulan ya da dünya tarafından alaya alınan eylem ve elemleri nin yeniden keşfedileceği gün de elbet gelecek, ki benim notlarım buna biraz olsun katkıda bulunmayı amaçlıyor.

Doğu Yolculuğumuzun bir özelliği de, Cemiyet'in bu yolculukla çok yüce hedefler gütmesine karşın (bunlar sır kapsamında, dolayısıyla da açıklanamaz), tek tek her katılımcının bu yolculukta kendi özel hedefini belirleyebilmesi, hatta belirlemek zorunda olmasıydı, çünkü bu tür özel hedefleri olmayan birinin yolculuğa katılmasına izin verilmiyordu ve hepimiz ortak idealler ve hedefleri izler, ortak bir bayrağın altında mücadele eder görünürken, her birimiz en büyük gücü ve en son tesellisi olarak kendi budalaca çocuk düşünü yüreğinde götürüyordu. Cemiyet'e kabul edilmeden önce Yüce Makam'ın benden öğrenmek istediği yolculuk hedefime gelince; hedefim çok basitti, oysa kimi Cemiyet Kardeşi kendine öyle hedefler koymuştu ki, elbette saygı duymakla birlikte tam anlamıyla kavrayamıyordu m bunları. Örneğin biri hazine avcısıydı ve 'Tao' dediği büyük bir hazineyi ele geçirmekten başka bir şey düşünmüyordu; bir başkası ise sihirli güçleri olduğuna inandığı ve adına Kundalini dediği bir yılanı yakalamayı kafasına koymuştu. Benim, henüz delikanlılık yıllarımda düşlerimde gördüğüm yolculuk ve yaşam hedefim ise şuydu: güzel Prenses Eatıma'yı görmek ve mümkünse sevgisini kazanmak.

Cemiyet'e girebilme şansına eriştiğim o dönemde, yani büyük savaştan hemen sonra, ülkemiz Meşinlerle, peygamberler ve havarilerle, kıyamet gününün önsezisiyle ya da bir Üçüncü Reich'ın doğacağı ümidiyle doluydu. Savaştan sarsılmış, sefalet ve açlıktan umutsuzluğa kapılmış, kanından ve maundan verdiği tüm kurbanların yararsızlığını görerek derin bir hayal kırıklığına uğramış halkımız, o günlerde, bazı boş hayallerin yanı sıra gerçek ruhsal yücelmelere de açıktı; Bakkhusçu ayin toplulukları, Anabaptist mücadele grupları vardı, öte dünyaya ve mucizeye işaret ediyora benzeyen şu vardı, bu vardı; o zamanlar Hint, Farsi ve diğer Doğu gizem ve kültlerine karşı yaygın bir eğilim de görülüyordu ve işte bütün bunlar bizim kadim Cemiyetimizin çoğu kişiye alelacele çiçek açan moda bitkilerden biri gibi görünmesine, birkaç yıl sonra onun da diğerleriyle birlikte kısmen unutulmasına, kısmen de saygınlığını yitirip adının kötüye çıkmasına yol açtı. Ona sadık kalan havarileri bunu yadsıya.

Deneme yılım sona erdikten sonra Yüce Makam'ın karşısına çıktığım ânı. Sözcü'nün bana Doğu Yolculuğu planını açtığı, ben bütün varlığımla bu plana katılacağımı söylediğimde, masallar diyarına yapılacak bu yolculuktan ne beklediğimin nazikçe sorulduğu o ânı çok iyi anımsıyorum! Orada toplanan yüce kurula, en büyük arzumun Prenses Eatıma'yı kendi gözlerimle görmek olduğunu, yüzüm kızarsa da, çekinmeden itiraf ettim. 'Kendini gizleyenlerin' jestlerini tercüme eden Sözcü ise elini sevecenlikle başımın üzerine koyarak beni kutsadı ve Cemiyet Kardeşliğine kabul edildiğimi teyit eden formülü söyledi. "Anima pia," diye hitap etti bana ve inancımda sadık, tehlikede cesur, kardeş sevgisiyle dolu olmamı öğütledi. Deneme yılında çok iyi hazırlandığım yemini ettim, dünyadan ve yanlış inançlarından vazgeçeceğime ant içtim ve Cemiyet yüzüğü, Cemiyet tarihimizin en güzel bölümlerinden birinden alınan o yüzük sözcükleri eşliğinde parmağıma takıldı:

DÜNYA HALK MÜZİKLERİ

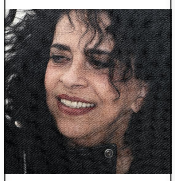

GAL COSTA

1945 yılında dünyaya gelen Gal Costa, engin bir diskografi ve uluslararası deneyime sahip ödüllü bir sanatçıdır. Brezilya tarihinin en önemli müzisyenleriden biridir. Çok küçük yaşlarda şarkı söyleyip gitar çalarak müzikle iç içe olmuştur.
1963 yılında Caetano Veloso ile tanışmıştır.
1965 yılında grup Sao Paulo'nun Arena Tiyatrosunda Arena Canta Bahia gösterisini gerçekleştirmiştir. O yılın sonunda, kendisine eşlik ederken şarkı söylemesini isteyen idolü Joao Gilberto ile tanışmıştır.
1969'da Costa , "Baby" ve "Divino Maravilhoso" adını taşınan ilk solo albümünü yaptı.

MÜZİĞİ DİNLE

SAMBA

Samba, Afrika kökenli toplulukların ortaya çıkardığı farklı müzik ve dans türleri arasında en bilinenlerden biridir. Kökenleri Batı Afrika'ya, özellikle Angola ve Kongo'ya dayanan bu müzik türü, Bahia'dan göç eden siyahilerin etkisiyle ortaya çıkmıştır. 20.yy başlarında Rio de Jenerio'da geleneksel bir müzik tarzı olarak gelişmiştir. Donga ve Maura de Almedia'nın 1917 yılında kaydettiği "Pelo Telefone" ilk Samba plağı olarak kabul edilir. Her ne kadar farklı samba türleri olsa da uluslararası düzeyde en çok bilinen ve özellikle karnavalda icra edilen tür Samba de Enredo'dur. Artık tüm dünya tarafından bilinen ve birçok ülkede icra edilen Samba, Brezilya kültürüne sirayeti siyasetten spora kadar her alanda etkisini göstermiştir.

Brezilya'nın Resmi (Aquarela do Brasil)

Brezilya
Benim Brezilyalı Brezilyam.
Benim cazibeli melezim
Mısralarımda seni anlatacağım
Ah Brezilya, samba verdi sana
Sallanışını, sallanışın
Ah Brezilya, aşkım
İsa'nın ülkesi
Brezilya! Benim için! Benim için, benim için

Ah geçmişin perdesini arala
Silahı anneni yaylalardan getir
Kargo Kralını dansa kaldır
Brezilya! Benim için!

Ozanlar yine şarkı söylesin
Hüzünlü mehtaba karşı
Aşkımın her şarkısını

Ben bu kadını yürürken görmek istiyorum
Koridorlarda sürüyerek
Dantelli elbisesini
Brezilya! Brezilya! Benim için! Benim için
Brezilya!
İyi ve güzel toprakları
…

Kaynak: Halkbank 80. Yıl Kitabı.

sinema Yeşilçam Klasikleri

CÜNEYT ARKIN

1969 1971 1982

ESTETİK ve SANAT FELSEFESİ

ORİGAMİ & SANAT

Kağıt Katlama Sanatı

Origami, kağıt katlama sanatıdır. Japonca oru (katlama) kami (kağıt) anlamına gelmektedir. Bu kelimelerin birleşmesiyle katlanmış kağıt anlamına gelen sanat ortaya çıkmaktadır. İsmi Japonya' dan gelen bu sanatın tarihi Çin' e dayanmaktadır. Origami kağıt ile yapılan, makas ve yapıştırıcı kullanılmadan tamamlanan bir sanattır. Eğlenceli ve etkili bir sanattır.

Origami, Japonca bir isimden geldiği için Japon sanatı olarak bilinir fakat origami tarihi Çin'e dayanmaktadır. Bu sanatın Çinliler, tarafından yapıldığı belirtilmektedir. Kağıdı ilk olarak Çinliler icat edip üretmiş. Çinliler kağıdı M.Ö 250'de bulmuştur.

O dönemler, kağıdı genellikle dini törenler de ve hediye paketlemek amaçlı kullanan Çinliler, daha sonra fiyatının düşmesi ile farklı alanlarda da kullanmaya başlamıştır. 1900'lü yıllarda okullarda öğretilmeye başlanmıştır. Kağıt katlama sanatı çocukların matematiksel zekasını ilerlettiği görülmüştür. Insanlar bu sanat dalı ile yeteneklerini keşfetmiştir.

© Bu bültenin telif hakkı yoktur. Para ile satılmaz. Dijital ve basılı olarak çoğaltılabilir ve yayımlanabilir.

Şiir ve Sanat Atölyesi
15 GÜNLÜK EDEBİYAT & SANAT BÜLTENİ
YIL: 1 , SAYI: 20 15 Nisan 2021

şiir tahlilleri akademisi

Leylâ'nın Fiziki Yapısıyla İlgili Teşbihler

Bekir OCAK

Fuzûlî, şiirimizin en incelikli şairlerindendir. Birçok kişi tarafından aşk ve ıstırap şairi olarak da bilinmektedir. O, dili kullanışı itibariyle sözün gücünü keşfetmiş ve şiirlerinde de sözün bu gücünden faydalanmıştır. Bu yönüyle de aşkın ve ıstırabın aktarımında oldukça etkili bir dil kullanmıştır.

XI. yüzyıl itibariyle şiirimizdeki bazı kavramlar bir takım değişikliklere uğramıştır. Bunların en belirgini "kadın"dır. "Kadın, şairin dilinde sevgili olsa da İslam dünyasında miladi 11. yüzyıla kadar genel anlamda şiire hâkim olan maddi hayatın yansıtılması anlayışı, yerini hızlı bir şekilde manevi güzelliklerin ve hayal âlemindeki duyuşların terennüm edildiği bir zevk ve anlayışa terk etmiştir. Artık görülen ve erişilen güzel, kavuşulan değil, hatta görülmeyen bir sırra bürünmüştür. Görülen dünyadan alınan özellikler ve sıfatlar, ölünce kavuşabilecek aranan güzele, şahid-i maksuda verilmiştir."

Bu değerlendirmeden hareketle Fuzûlî'nin mesnevisinde yer alan Leylâ'yı anlamak ve anlamlandırmak yönünden, kadının özellikle İslam sonrası edebiyatta, yukarıda bahsi geçen mahiyette bir anlama sahip olması, şiirimizdeki kadın üzerinden anlatılan mefhumları kavrayabilmek için önemlidir. Bu açıdan Fuzûlî'nin mesnevisinde Leylâ üzerinden kullandığı ifadeler de böyle bir amaca yöneliktir.

Bir turfe-sanem ki 'akl-ı kâmil
Gördükde anı olurdu zâ'il
(Bir yeni yetişme (put) güzel ki, mükemmel akla sahip birisi bile onu görünce aklı gider)

Sanem ifadesi tasavvûfî açıdan oldukça çeşitlilik gösterir. Sözlük manası olarak *put ve çok güzel kadın* anlamlarına gelir. Tasavvûfî olarak ise *a) Kişiyi Allah'tan alıkoyan, sâliki hak yoldan uzak tutan her şey. En büyük put nefstir. Putu kırmak nefsi öldürmektir. b) Ruhî hakikatler c) Pîr, mürşit, insan-ı kâmil d) Sevgili* anlamlarına gelir.

Fuzûlî daha Leylâ' nın ilk bahsi geçen yerde O'nun nasıl bir varlık ve yaratılışa sahip olduğuna bu beyitte kullandığı sanem kelimesi ile açıklık getirmiştir. Leylâ çok güzeldir ve nefsanîdir. Bu sebeple dünyevî olanı temsil eder. Dünyevî olan ise fanidir. İnsanoğlu dünyaya imtihan için gönderilmiştir. Burası bu sebeple gerçek yurt değildir. Gerçek olan yalnızca Allah'tır. Leylâ da bu faniliğin ve imtihanın bir parçasıdır. Daha başka bir şekilde söylenecek olursa: Leylâ, Allah'a giden yolda hem bir engel hem de sâliki o mertebeye çıkaran merdivendir. Sâlik burada sadece erkeği temsil etmez. Aslında Mecnûn'luk Allah'a ulaşmak isteyen her kulu, Leylâ'lık ise hem engeli hem de kulu Allah'a götüren yolu temsil eder.

Bunun yanı sıra, "*Leyla, adeta Allah'ın güzelliklerini, büyüklüğünü anlatmak için, Allah'tan af dilemek için yahut kul bilincinin idrakini ortaya koymak için var olmuştur. Çoğu zaman şair, duygularının içindeki kimliğini, aşkını gizlemiş, sevileni kavramsal olarak, 'Tanrı için sanat' düşüncesine gönderme yaparcasına, bir vasıtaya dönüştürmüş olabilir mi sorusu, tabii olarak akla gelmektedir. Bu soruya cevaplardan biri hiç şüphesiz, kadın ya da erkek şair farkı gözetmeden Leylâ, klasik şairin dilinde, örnek metinlerden yapılan tespitle, imgesel anlamda ilahi olanı ifade için kullanılmış olması bu tespitin doğruluğuna işaret etmektedir*" şeklinde bir ifade de Leylâ'nın imgesel anlamda yerini tespit açısından değerlidir.

Zülfeyn-i müselseli girih-gîr
Cân boynuna pir belâlı zencîr
(Örülmüş ve kıvrımlı iki zülfü, cân boynuna bir belâlı zincir gibidir)

Yukarıdaki beyitlerden hareketle diğer temas edeceğimiz husus ise bu beyitte geçen *zencir* ve *zülf* kelimeleridir. Yine bu iki kelime de Divan şiirinde çok kullanılan ifadelerdendir. Zülf, dini-tasavvûfî şiirde "*Hiç kimsenin ulaşamadığı gaybi hüviyet, Hakk'ın zatı ve künhü. Karanlık (siyah saç) nasıl meçhul ise Hakk'ın zatı da öylece meçhuldür*" manasına gelir. Gerçek anlamı ise "*saç, yüzün iki yanından sarkan saç lülesi*" anlamındadır. Bununla beraber gece gibi kara manasını da içinde barındırır. Sevgilinin saçı gece gibi siyahtır. Zülfü ise pak yüzüne düşer. İnsanın yüzü nuru temsil eder. Hatta bu tabir dilimizde "yüzüne nûr gelmiş, nûr yüzlü biri" diye deyimleşmiştir. Divan şiirinde de yüz, Rahmanî olarak nitelendirilmiştir. Zülf yüze düşer ve o paklığı örter. Metaforik olarak, güzel olan ya da ışık saçan karanlıkla saklı bir hale dönüşür. Cenâb-ı Hakk da kâinatta böyledir. O'nun cemâli her şeyde tecelli etmiştir. O, adı dünya olan bu yerde varlığın ve yokluğun üzerinde olmasına rağmen, kuluna şah damarından daha yakındır.

İşte Fuzûlî de Leylâ'nın güzelliğini anlatırken böyle alegorik bir söyleyişten yararlanmıştır. Leylâ'nın zülfü örülüdür. Şair bu durumu zincire benzetir. Zincir ise klasik Türk şiirinde, "*gam, uzun olduğu ve sonu gelmediği için; zülüf ve saç ise, şekil ve örgü nedeniyle zinciri andırır*" anlamına tekâbül eder. Leylâ, tutsak edecek kadar güzeldir. Yaratan onu öylesine güzel bir surette yaratmıştır ki; kusuru bile aşığa güzel gelir. "*Gam ve gussaya sebep olmasına rağmen esas olan aşığın sıkıntıya düşme sebebi Leylâ'nın güzelliğidir. Âşık bazen içine düştüğü durumdan şikâyetçi olsa da Leylâ'ya olan düşkünlüğünü kendi içinde muhakeme etse de eserinde güzelden ve güzellikten vazgeçemez neticede Leylâ üzerinden benzetmeli anlatımına devam eder*."

Ebrûsu hamı belâ-yı uşşâk
Hem cüft letâfet içre hem tâk
(Kaşlarının eğrisi âşıkların belâsı: güzellik içinde hem çift hem de kemer gibi!)

Bir diğer temas etmemiz gereken husus ise bu beyitte yer alan *ebru* kelimesidir. Bu kelime yine klasik Türk şiirinde en çok kullanılan kelimelerden biridir. İlk anlamıyla "kaş" ifadesini karşılar. Ancak tasavvûfî literatürde ise; "*a) İlahi sıfat, Allah'ın zatını perdelediği için sıfata ebru, perde denilmiştir. b) Sâlikte görülen kusur sebebiyle derecesinin düşmesi ve ihmale uğraması*" terimlerine karşılık gelir. Leylâ, sarp bir yokuştur. O'nun güzelliği âşıklık istidadı olmayan için çok tehlikelidir; ancak, bu istidada sahip olan için ise daha büyük tehlike arzeder. O'nu seven aklından vazgeçer ve cünûn olur. Güzelliği gözleri büyüler. Asıl âşık Leylâ'nın güzelliğinin bir perde oluşunu bilir. O'nun salt güzelliğine meftûn olanlar için ise Leylâ sadece hevâ ve hevesi sembolize eder.

Her kirpiği bir hadeng-i hûn rîz
Peykân-ı hadengi gamze-i
(Her kirpiği kan döken bir ok; keskin yan bakışları ise okun ucundaki sivri demir gibi!)

Şairin bu beytinde Leylâ'nın kirpiği bir oka benzetilir. Ok, Divan şiirinde "*Nâvek ve tîr şeklinde de kullanılır. Divân şiirinde sevgiliye ait birçok güzellik unsuru oka benzetilmiştir. Bunların hemen hepsinde benzetme yönü aşığın yaralanma halidir. Sevgilinin aşkı, boyu, kirpiği, gamzesi ve gözü ok özelliği gösterirler. Âşıkın ahı, ayrılık yarası ve çekilen cevr ü cefâda da ok özellikleri vardır. Ancak bunlar içinde en çok kullanılanı gamze ve kirpik oklarıdır. Ok, her hâlde aşığın bağrına ve dolayısıyla gönlüne saplanır. Âşık bu okun gönlünden çıkarılmasını istemez. Onun için bu ok âdetâ sevgiliden gelen bir armağandır. Âşık onu en kıymetli varlığı gibi saklar*" olarak kendine yer bulmuştur. Beytin devamında ise Fuzûlî, sevgilinin yan bakışından söz etmiştir. Divan şairleri sevgilinin her şeyine meftûndurlar. Kimisi kapısının tokmağı, kimisi yürüdüğü yolun toprağı kimi ise sevgilinin görüş alanında olmayı bile yeterli bulur kendilerine. Güzel olan saklı olandır. O yüzden sevgili hiçbir zaman mâşuka doğrudan bakmaz. Naz sevgilide güzeldir. Bu anlamdan yola çıkan Fuzûlî, Leylâ'ya da bu hüneri yüklemiştir.

Fuzûlî, Leylâ'nın güzelliğini anlatan beyitlerine şöyle devam eder;

Deryâ-yı belâ cebîn-i pâki
Çîn-cünbüş-i mevc-i sehm nâki
(Pâk alnı belâ denizi; korku veren dalgaları kıvrım kıvrım kaynayıcıdır)

Burada söz konusu kavram, *belâ* kavramıdır. Belâ, öylesine deruni bir anlama sahiptir ki, hemen hemen her şair bu kavramı şiirlerinde kullanmışlardır. Belâ kelimesi, tasavvûfî literatürde "*1) Azap, musibet, felaket, iptila, imtihan, deneme. 2) Hakkın kulunu denemesi, kendisinde mevcut olan iyi hallere gerçekte sahip olup olmadığını ona fiilen göstermesi; bu amaçla onu sıkıntıya sokması ve azap çektirmesi. Kulun Hakk'a yakınlığı, ondan gelen eza ve cezalara samimi bir şekilde katlanması nispetinde olur. Onun için hadiste, 'En şiddetli belalara duçar olanlar peygamberlerdir, sonra da veliler, buyrulmuştur*" şeklinde kendine yer bulur. Aşığın gönlü gamlıdır ve derman aramakla uğraşmaz. Çünkü o gam aşığı yüce bir makama taşır. Bu yüzden de Mecnûn, Kâbeye gidince duaların kabul olacağını bilir ve belasını arttırmasını Allah'tan niyaz eder.

Yâ Râb belâ-yı 'aşk ile kıl âşinâ beni
Bir dem belâ-yı 'aşkdan etme cüdâ beni
diyerek Âşıklığın onda bir tercih oluşundan ziyade bir kader olduğunu bu beyitlerleortaya koyar.

Çeşm-i siyehine sürmeden 'ar
Hindûsına sürme hem giriftâr
(Kara gözünden sürme utanır; kara benine sürme tutkundur!)

Âşık sevgilinin gözünün önünde olmak ister. Aşığın sevgiliden temennisi budur. Ok olan kirpikler sevgilinin gözünü korur. Sevgilinin gözünün karalığı aşığın bahtını temsil eder. Leylâ'nın gözlerinde Mecnûn'un bahtı gizlidir. Leylâ'nın gözleri öylesine güzeldir ki, gözü süslemek için kullanılan sürme bile ona kendini lâyık görmez. Yine kara renkli sürme ile kara ben arasında ilişki kurulmuştur. Fuzûlî Leylâ'yı tarifinde "hindû" kelimesini kullanarak Divân şairlerince çok kullanılan bir ifadeye başvurmuştur. Ben, divân şiirinde şu şekilde karşılık bulur; "(*...)Sevgilinin beni ve saçları çok zaman bir hindûya benzetilir. Bunun nedeni siyah renkli oluşlarıdır. Yine kirpikler yan yana dizilmiş hind askerlerini andırırlar. Hindistan'da yakut çıkarılmasından dolayı, dudak üzerine dökülen zülüfler, yakûtla oynayan bir hindûyu andırırlar. Sabâ yeli ise sevgilinin kokusunu getirdiği için ilaç ve baharat getiren Hintli bir tüccara benzer. Hindistan'ın sıcak olması nedeniyle yüz güneşe, gözler de güneş altında yatan Hintlilere teşbih olunur ki mahmur şekilleriyle, kendinden geçmiş ve sıcaktan bunalmış bir hintli gibi dururlar. Gecenin rengi kara olduğundan ve hırsızlar gece faaliyeti gösterdiklerinden birer hindûdurlar*." Leylâ'nın göz ve beni de işte böyledir. Onların kara oluşundan ötürü sevgili daima -fiziksel tasvirinde bile- tehlike barındırdığına işaret edilir.

Ruhsârına reng-i gâzeden nenğ
Hergiz ana gâze vermemiş renğ
(Kızıl düzgün yanaklarından utanır; kızıl düzgün ona asla reng verememiştir)

Yukarıdaki beyitte de görüldüğü gibi şair, Leylâ'nın yanağını tarif eder. Leylâ'nın pak yüzünde daima mahcup bir kızıllık vardır. Fuzûlî de, yanaktaki bu kızıllığa dikkat çekmiş ve Leylâ'nın güzelliğini tarifte bu ifadeden faydalanmıştır. Yanağın kızıllığı ya da kızarması ifadesi bugün kullandığımız dilde de kendine yer bulmuştur. Leylâ utangaç bir bey kızıdır. O, güzelliğinin bilincindedir ve bundan mahcubiyet duyar. Tasavvûfî açıdan bakıldığında ise ruhsâr kelimesi vahdet kapısını işaret eder. Allahın isim ve cemali orada tecelli eder. Bu yönüyle de ilahî lütfun barınağıdır. Âşık bunun için tecellinin vuku bulduğu bu imgeye bağlanmıştır. Kimi zaman ise bu yanağın üzerindeki tüyler sevgilinin güzelliğini anlatmada kullanılır. Bunlara da "ayva tüyü" denir.

Göz merdümeğinden olsa hâlî
Göz merdümeği olurdu hâlî
(Göz, bebeğinden çıksa, göz bebeği onun beni olurdu)

Beyitte geçen merdüm kelimesi birçok şair tarafından sevgilinin değerini belli etmede kullanılmıştır. Kullanılış itibariyle de kişinin ya da mefhumun önem ve değerini belirtmek için sıkça başvurulan bir ifadedir.

La'l ü düri gösterirdi her dem
Evrâk-ı gül içre 'akd-ı şebnem
(Kırmızı dudakları her an, gül içinde çiğ daneleri gibi inci gösterirdi)

Yukarıdaki beyitte kullanılan *la'l ü dürr* ve *gül* kavramları işleniş itibariyle varlık âleminde derin manalar içerir. Leylâ'nın dudağı kırmızıdır ve renginden dolayı şaraba benzer. Şarap da bir kendinden geçiş halini sembolize eder. Leylâ'nın kırmızı dudağı aşığın kendinden geçmesine neden olur ve Kays'ın Mecnûn'a dönüşmesinde de role sahiptir. Tasavvufî manada muhabbeti temsil edişi de içerisinde sevgiyi barındırır. La'l çok değerli bir taştır bu sebeple de genel olarak sevgilinin dudağı ve onun kırmızı rengi bu değerli taşa benzetilir. Aynı zamanda Leylâ'nın kırmızı dudağı Mecnûn'un gönlünü imler. Bu beyitte geçen bir diğer kavram ise güldür. Gül divân şiirinin en çok kullanılan mazmunlarından biridir. Rengi, şekli ve kokusundan dolayı hemen hemen birçok şairin tahayyülünde yer etmiştir. Gülün tüm halleri şiire konu olmuş ve bu haller şairlerin sevgili tasavvurunda işlenmiştir. Örnek verecek olursak; gülün tomurcuk hali, kırmızı hali, dikenleri, üstündeki çiy taneleri vb.

Son Peygamber Hz. Muhammed (sav)'i temsil etmesi itibariyle de tasavvûfî literatürde gül üzerinden birçok kavram ifade edilmiştir. Gül tasavvufî manada: "*Gönülde meydana gelen bilginin neticesi ve meyvesi. Ruzbihan Baklî, "kırmızı gül Allah'ın mehabetinden bir parçadır" hadisine vurgu yapar (...) Tasavvûf edebiyatında güzel taç yaprakları ve dikeniyle ilahi cemâli ve celâli en mükemmel biçimde yansıtan gül, şevk sahibi ruhun simgesi olan ve gülü sevmeye yazgılı bülbül ile ikili oluştururlar. Gülde naz vardır, bülbül ise niyaz halindedir. Gül bazen Allah'ın güzelliği bazen de Hz. Muhammed (sav)'in simgesidir. Güzel koktuğu için Hz. Muhammed'in terine de gül denmiştir*."

Ebvâb-ı tekellüm etse meftûh
Emvâta verirdi müjde-i rûh
(Konuşma kapısını açsa, ölülere ruh müjdesi verirdi)

Beyitlerdeki kavramları derinlemesine incelemeye devam ettiğimizde bizi telmih sanatının kullanıldığı bu beyit karşılar. Fuzûlî, bu beyitte "İsâ nefesi"ne atıfta bulunmuştur. Bu kavramda dini-tasavvûfî şiirde epeyce yer aldığı söylenebilir. İnanıldığı üzere, Hz. İsa'nın ölüleri diriltmek gibi bir özelliği vardır. Zaten Hz. İsa'nın doğumu bile başlı başına mucizedir. O'nun doğumu Kur'an-ı Kerîm'de şu şekilde yer alır: "*(16,17) Kitap'ta Meryem'i de an. Hani ailesinden ayrılarak doğu tarafında bir yere çekilmiş ve onlarla kendi arasına bir perde germişti. Biz ona Cebrail'i göndermiştik de ona tam bir insan şeklinde görünmüştü. 18) Meryem, "Senden, Rahmân'a sığınırım! Eğer Allah'tan çekinen biri isen (bana kötülük etme)" dedi. 19) Cebrail, " Ben, ancak Rabbinin elçisiyim. Sana tertemiz bir çocuk bağışlamak için gönderildim" dedi. 20) Meryem, "Bana hiçbir insan dokunmadığı ve iffetsiz bir kadın olmadığım halde benim nasıl çocuğum olabilir?" dedi. 21)Cebrail, "Evet, öyle. Rabbin diyor ki: O benim için çok kolaydır. Onu insanlara bir mucize, katımızdan bir rahmet kılmak için böyle takdir ettik. Bu, zaten hükme bağlanmış bir iştir" dedi. (22) Böylece Meryem, çocuğa gebe kaldı ve onunla uzak bir yere çekildi*. (Meryem 16-22)"

Divân şiirinde Hz. İsa'ya telmihte bulunulan beyitlere bakıldığında genelde yanında "dem" (nefes) kelimesi de bulunur. İnanış odur ki; "*Hz. İsa Cebraîl'in Meryem'e üflediği ruhtur. Bu nedenle neye dokunsa ona can verir, ölüleri diriltir. Körlerin gözünü açmak, çamurdan kuşlar yapıp can vererek uçurmak, bebekken konuşmak, su üstünde yürümek gibi mucizeler göstermiştir.*" Buradaki açıklamaya benzer bir ifade de şu şekildedir: "*Dört büyük kitaptan İncîl nazil olan Peygamberdir. Anası Hz. Meryem Cebrâil'in üfürmesiyle gebe kaldığı için babasız dünyaya gelmiştir. İsâ ölüleri nefesiyle diriltir, körlerin gözlerini açar ve el-aşâ hastalıkları giderirdi. Mesîh, Mesîhâ, Rûhullah, İbn-i Meryem de unvânlarıdır. Cibrîl'in nefhi, İsâ'nın diriltme mucizesi şark edebiyatının başlıca mazmun mevzularından biridir.*" Divân şairleri de buradan hareketle sevgilinin dudağını bu imgeyle bezemişlerdir. Âşık sevgilinin dudağıyla mest olur. Onun dudakları arasından çıkan nefes ise aşığa can verir ve onun bitkin varlığını diriltir.

Şimşâd-ı latîfine mürekkeb
Sîb-i zenah u turunc-ı gabgab
(Lâtif bir şimşad olan boynuna, çenesinin elması ve çene altının turuncu birleşince;)

Yukarıdaki beytin ihtiva ettiği anlam neticesinde şairin temas ettiği "gabgab" kelimesi tasavvûfî literatürde önemli bir mana içerir. Çene altında olması hasebiyle elmaya benzetilir. Divân şiirinin yerleşik siyah zülüf algısının tersine beyaz ve paktır. Hatta sevgilinin dudağı la'l mefhumu ile imlenmişken; gabgab da onun altında ışıl ışıl durur. Tasavvûfî manada "işaret"e tekabül eder. Gabgab aşığa bir işarettir. Bu işaret aşığa zevk verir; sadece Leylâ'da değil hemen hemen tüm Divân şairlerinin sevgili tahayyüllerinin bir sembolüdür.

Endâmı latîfe-i ilâhî
Deryâ-yı letâfet içre mâhî
(Endamı Allah'ın şeffaf yaratığı, kendini de bu güzellik denizi içinde bir balık gibidir)

Fuzûlî, Leylâ'nın fiziksel özelliklerini anlatmaya devam ettiği bu beyitte Leylâ'nın endamının, ilahî bir noktaya tekabül ettiğinden dem vurur. Sevgili her yönüyle latif bir varlıktır. O, boyuyla serviye benzer. Serviler nasıl rüzgârla salınırsa Leylâ'da yürüdükçeöyle salınır. Uzun boylu ve ince belli olan Leylâ, alımlı bir kızdır. Hal ve tavrıyla vakurdur. Divân şiirinde sevgilinin en önemli özelliklerinden biri de endamının aşığı kendinden geçirmesidir. Sevgilinin boyu serviyle ilişkilendirildiği gibi uzun ve ince oluşundan dolayı "elif" harfiyle de ilişkilendirilir. Onay, elif harfi için şu şekilde bahsetmiştir: "*Arapça elif harfi boya benzetilmiştir.*

Benzetirdim kadd-i mevzûnuna fi'l-cümle eğer
Cân içinde elif kabul etseydi harekât (Fuzûlî)
Mânâ: Mevzun boyunu tamamen cân kelimesindeki elife benzetirdim. Eğer elifharfi harekâtı kabul etseydi, yani elif harfi senin gibi salınsaydı."

Şehbâz bakışlu âhû gözlü
Şîrîn-hareket ü şehd sözlü
(Doğan bakışlı, ceylan gözlü, şirin hareketli, tatlı sözlü;)

Leylâ, her yönüyle olgun ve naiftir. O'nun varlığı öz itibariyle temizdir. Şair bu betimlemeyi sevgilinin her anlamda düzgün ve eksiksiz oluşunu ifadede kullanır. Burada bahsi geçen kavramlar genişletildiğinde her açıdan sevgiliyi olumlayan bir durum göze çarpar. Beşeri anlamla ilişkilendirildiğinde ise kusuru bile aşığın gözüne güzel görünen bir hal alırken, durum ilahi çerçevede Rabbin *sübhan* oluşuyla ilişkilendirebilir. Âlemlerin Rabbi olan Allah, her türlü noksanlık ve kötülükten beridir. O, en iyi duyan ve en iyi görendir. Hilm sahibi ve tüm güzelliğin yaratıcısıdır. Bu beyitlerin ihtiva ettiği anlam her ne kadar dar bir hacim kaplasa da, Fuzûlî burada tasavvûfî şiirin donelerinden faydalanarak, "Mutlak Var" olanın varlığına atıfta bulunmuştur ve bu beyitle varlığın temel gayesini ifade etmiştir.

Leylâ'nın gözleri ahûdur. Ahû, divân şiirinde: "*Ceylan. Güzel gözlü, güzel kokulu olduğu ve ürkek olduğu için sevgiliye benzetilen ahu, edebiyatımızda birçok teşbihlere neden olmuştur. Gözlerinin iri ve gayet siyah oluşu sevgilinin gözünü hatırlatır... Mecnûn'un çöllere düştüğü zaman ahularla dostluk kurması da telmihen anılan başka bir özelliktir. Bu durumda sahra ve çölden bahsedilir*" şeklinde karşılık bulmaktadır.

Râh u revişi müdâm gamze
Baştan ayağa temâm gamze
(Yolu ve yürüyüşü devamlı gamzelerle dolu, kendisi baştan ayağa gamze!)

Leylâ'yı anlatan beyitlerde bir diğer inceleyeceğimiz kavram ise *gamze* kelimesidir. Divân şiirinde "yan bakış" ya da "işveli bakış" manasında kullanılmıştır. Sevgilinin yan bakışı aşığın gönlüne saplanır. İşve ve nazla aşığa bakışı, onu mest eder. Bu mest olma ya da sarhoş olma hali bir nevi cezbe halini temsil eder. Yan bakış bir "fitne"dir. Aşığın gönül kuşunu yuvasından uçurur. Baştan ayağa gamze olan Leylâ ise Kays'ı Mecnûn'a döndürecek kadar fitnedir. Tasavvûfî olarak: "idrâk edilen işaretler"[85]manasına gelir. Bu terimin Divân şiirindeki tezahürüne dair Pala; "Süzgün bakış, sevgilinin süzgün veya mânâlı bakışı. Divân şiirinde sevgilinin bakışı gamzeyi doğurur ve bu gamzede binlerce anlam vardır. Âşık bakışın mânâsını çözmekte güçlük çeker. Gamze yalnızca bakışa dayanmayıp göz, kaş ve kirpiğin birlikte ortaya koyduğu bir harekettir. Gamze, gözden çıkar ve aşığa ıstırap verir. O öylesine naziktir ki hiç hissettirmeden sanatını icra eder" şeklinde yorumlamıştır.

Ayruksıca şekl ü hoşça peyker
Yahşıca sanem güzelce dil-ber
(Elhasıl ayrı biçimli, bir hoşça güzel, yahşıca put, güzelce dilber!)

Şair yukarıda bulunan beyitle Leylâ'nın güzelliğinin tarifini bitirişinin işaretini verdikten sonra tekrar onun çok güzel bir yaratılışa ve gönül çalan bir güzele benzeterek Leylâ'nın fizikî betimlemesinin sonuna gelir. Ancak Leylâ'nın güzelliği bu beyitlerle sınırlı değildir. Leylâ ve Mecnûn mesnevisinin birçok yerinde onun güzelliği ve anlamlı varlığına dair dikkat çekilir.

Âlem ser-i mûyunun tufeyli
Mahbûbe-i 'âlem adı Leylî
(Âlem saçının ucunun tutkunu; cihanın sevgilisi: adı LEYLÂ)

Fuzûlî burada Leylâ'nın adını zikrederek o zülfü siyahı ismiyle müsemma bir halde aktarır. Leylâ gece kadar kara gözleri ve saçlarıyla cihanı kendisine âşık eder. Her yönden divan şiirindeki her sevgili karakterinin özelliğini barındırsa da geceye ait oluşu ve adını buradan alışıyla Leylâ varlık sahnesinin en güzel varlıklarından biridir. Divân şiiri yapı özelliği bakımından keskin sınırlara sahiptir. Daha açık bir ifadeyle dile getirecek olursak, karakterlerin sahip olduğu hasletler değişken değildir. Şair hikâyenin henüz başında karakterlerin yapısal özelliklerine dair okuyucunun kafasında net bir hüküm vermesinin yolunu açar.

Örnek vermek gerekirse, delilik, güzellik, merhamet, sadakat vb. Bu saptamadan hareketle Divân şiirinde kendine yer bulan bu tutum, Leylâ ve Mecnûn mesnevisinde de kendini belli etmiştir. Yukarıda verdiğimiz örneklerde de görüldüğü üzere Kays'ın tedavi edilemeyen Mecnûn'luğu, Leylâ'nın dudak uçuklatan güzelliği, Nevfel'in ordusunun Leylâ'nın kabilesiyle savaşırken Mecnûn'un Leylâ'nın kabilesinin askerleri için duası, aşığın rakibi olan İbn-i Selâm'ın ölüşünden sonra Mecnûn'un üzülmesi, Leylâ'nın yıllar süren hasret ve kederi bu uç tutumlara birer örnek teşkil eder.

KAYNAK: Bekir OCAK, FUZÛLÎ, MEHMET ÂKİF ve SEZAİ KARAKOÇ'DA LEYLÂ, Yüksek Lisans Tezi, ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ, İSLAM TARİHİ ve SANATLARI ANABİLİM DALI, 2015.

© Bu bültenin telif hakkı yoktur. Para ile satılmaz. Dijital ve basılı olarak çoğaltılabilir ve yayımlanabilir.